

KISGRAFIKA

43. évfolyam. Megjelenik egy évben négyszer.

Kiadja a "Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület".

Postacím: 1538 Budapest, Pf. 519. E-mail: kisgrafika@freemail.hu

Szerkesztőbizottság: dr. Arató Antal, Katona Csaba, Király Zoltán, dr. Soós Imre.

Grafikai szerkesztő: Vincze László

Felelős kiadó: Palásthy Lajos titkár

Zhang Jiarui (Kína) fametszete X1/2

T A R T A L O M

Ürmös Péter: Köszöntjük a 100 éves Osztrák Ex libris Társaságot!

Palásthy Lajos: Delegációk értekezlete a welsi kongresszuson.

Rácz Mária: Kongresszusi élmények.

Szász Mara: Búcsú Lippóczy Miklóstól.

Ligeti Gábor: Vén Zoltán kiállítása elé.

KÖNYVESPOLC - SZEMLE - HÍREK

2004/3

KÖSZÖNTJÜK A 100 ÉVES OSZTRÁK EX LIBRIS TÁRSASÁGOT! WIR BEGRÜSSEN DIE ÖSTERREICHISCHES EXLIBRIS GESELLSCHAFT!

Maria Bauer-Klimbacher fametszete, X2

A hagyományosan kétévenként megrendezett nemzetközi ex libris seregszemlének és találkozóknak ezúttal az ausztriai Wels városa adott otthont július közepén. A XXX. Nemzetközi FISAE Kongresszus házigazdája az Osztrák Ex libris Társaság (ÖEG) volt, amely a megalakulásának századik évfordulóját is ünnepelte a jeles eseménnyel egyidejűleg. Erre az alkalomra több kiállítást és kiadványt állítottak össze, amely méltóképpen mutatta be az előző évszázad egyesületi eseményeit az ismert osztrák művészek munkáin keresztül.

Jelen írásunkkal nemcsak üdvözljük a szomszédos ország ex libris barátait e nemes alkalomból, hanem Olvasóink számára egy kis áttekintést szeretnénk adni az ÖEG múltjáról és jelenéről. Tesszük mindezt azért is, hogy adatokkal segítsük azokat a gyűjtőket, akik osztrák könyvjegyekkel rendelkeznek. Ilyenekkel pedig számosan rendelkezünk, hiszen ahogy történelmünk az előző száz év során összekapcsolódott, és ahogy a korábbi gyűjtemények reánk hagyományozódtak, úgy bizonyosan találunk bennük régebbi és újabb keletű osztrák grafikákat.

Bár az évforduló megünneplésére ebben az évben került sor, valójában 1903-ban alakult meg az egyesület a ma is használatos elnevezéssel, ami csak 1939 és 1945 között módosult Bécsi Exlibris Társasággá, de jogfolytonossága e kezdetektől megmaradt. A rendszeres fővárosi gyűlések mellett a vidéki tagság „Kremsi Találkozók” (1967 - 1993) és „Linzi Exlibris Törzsasztal” (1985 - 1998) néven tartott még összejöveteleket. Az utóbbi időben pedig az évenkénti közgyűlés alkalmá teremt lehetőséget szakmai és baráti eszmecsereére.

A kiállítások sorát az 1913-as bécsi jubileumi tárlattal kezdhetnénk, ami a huszonnégyes nézőszám tekintetében kiemelkedő sikerrel zárt. A századvégről pedig a FINGERPRINTS csoport alternatív kisgrafikai utat kereső bemutatóit említhetjük, ami a jövőre vonatkozó útkeresés is egyben. Közben ne feledkezzünk meg az Ausztriában nagy sikerrel megrendezett FISAE kong-

resszusokról (1953 Kufstein I./ 1960 Wien VII./ 1980 Linz XVIII.) sem.

Welsben a találkozóra érkezőket öt tárlat várta. A rendezők az ÖEG centenáriumi kiállításával, valamint a huszadik század első felében ex libriseket alkotó osztrák művésznők seregszemléjével ünnepelték az évfordulót. A kortárs alkotókat szokásosan bemutató kiállítás ezúttal Pozsonyból érkezett, a negyedik biennále anyagát tekinthették meg a látogatók, amelyet a pályázatra beérkezett számítógépes grafikákkal egészítettek ki. Hazánkat Bálint Ferenc illetve Havasi Tamás képviselte a két bemutaton. Az ötödik tárlat pedig a hetvenöt éves Wojciech Jakubowski életmű kiállítása volt.

Összességükben jól példázták az ex libris múltját és jelenét, mindezeket jól szerkesztett katalógusok dokumentálták, amelyekben komoly tanulmányok kísérték a képanyagot. Az ÖEG történetét az alábbi két mű szinte összefoglalja, és amelyek alapján mi is megemlékezhetünk az osztrák könyvjegy- művészet kiválóságairól:

- Heinrich R. Scheffer: 100 Jahre Österreichisches Exlibris (259 p.)

- Claudia Karolyi, Alexandra Smetana: Aufbruch und Idylle (Ex libris Österreicher Künstlerinnen 1900 - 1945 (224 p.)

Mindkettő 2004-ben a bécsi Österreichischer Kunst- und Kulturverlag és az ÖEG gondozásában jelent meg.

Néhány példa erejéig idézzük fel az egyesület megalakulása előtti időszakot. Az első ex librisek közé tartozik a bécsi humanista költő, Johann Alexander Brassican fametszetes könyvjegye 1524-ből. Rézmetszettek közül szintén a legkorábbiak közül való Schwarzenberg herceg számára 1690-ben készített címeres lap.

A későbbiekben a heraldikus könyvjegyek nagyon elterjedtek, így nem véletlen hogy a drezdai születésű Ernst Krahl (1858 - 1926) udvari címerfestő lett az egyike az Osztrák Ex libris Társaság megalapítóinak. Egyúttal gyűjtő is volt, a háromezres gyűjteményéből hatszáz lap különösen szép történelmi metszetként lett katalogizálva. Az első világháborút követően a társaság alelnökévé választották.

Bár bécsi születésű, de német iskolázottságú Alois Kolb (1875 - 1942), ex librisei szintén nagyon keresettek voltak. A bécsi akadémián is kiváló művészeket képeztek, ahol William Unger irányítása mellett sajátíthatták el a rézkarc technika műhelyfogásait a növendékek. Az első virágkor mesterei közül megemlíthetjük még Geiger Richárdot (1870 - 1945), aki sok ex librist készített magyar gyűjtők számára. Nevét az 1896-os milleneumi kiállítás kapcsán is említik a források.

A historizmussal szemben kibontakozó új művészeti irányzat a „Wiener Secession” elnevezéssel indult újára a századfordulón. Vezéralakja Gustav Klimt (1862 - 1918), aki a könyvjegy műfajában is alkotott maradandót. A tipikus szecessziós ex librist példázzák Emil Orlik (1870-1932) litográfiái és rézkarcai. Különlegesen erotikus töltésűek Franz von Bayros (1866 - 1924) rokokó kosztümben megjelenített alakjai. Művésznöket is említhetünk ebből az időszakból, így a bécsi születésű Marie Rosalie Friedmann (1884 - 1955), ő a

német író, Karl Otten felesége lett. Magyar nevű, de bécsi születésű Ella Iranyi a japánokhoz hasonló finomsággal metszette fába növényi ornamentikájú ex librisait.

A Bécsi Műhely szintén a századforduló szellemiségében fogant, de inkább iparművészeti irányultsággal. Az ehhez kötődő művészek közül a legismertebb alkotó Kolo Moser (1868–1918), az Iparművészeti Iskola professzora. A többiek, mint például Rudolf Kalvach (1883–1932), Anton Kling (1881–1963), Richard Teschner (1879–1948) ex librisei szintén az akkori korstílus, a szecesszió jegyeit viselik. Nagy örömeinkre Divéky József munkásságát is ehhez a körhöz sorolják. Kner Imre részére készített ex librisét színes reprodukcióban közlik. Mellette látható a szintén magyar Pécsi József fotóművész könyvjegye, ez Emanuel Josef Margold (1889–1962) litográfiája 1911-ből.

EX LIBRIS STEFAN KELLNER

Divéky József rézkarca, C3

Iskolát teremtett Alfred Coßmann (1870–1951) rézművész munkásságával. William Unger tanítványaként indult a pályán, a grafika minden ágában számottevő a munkássága. A képgrafikától a bankjegy- és bélyegtervezésig széles kört ölel fel a tevékenysége, biztos tudással alkalmazta és tanította a mélynyomású technikákat, különösen a rézmetszést. Növendékei közül híresebb bankjegytervezőként dolgozott Rudolf Zenzinger (1891–1978) és Rupert Franke (1888–1971). Friedrich Teubel (1884–1965) tiszticsaládban született Székesfehérvárott, hadmérnöki szolgálat után negyvenegy évesen lett tanítványa a mesternek. Sikeres pályát futottak még Margaret Pamer (1897–?), Sascha Kronburg (1893–1985), Auguste Sommer (1900–?) művésznők is a Coßmann iskolából. A bankjegytervezők között ismét találkozhatunk magyar névvel. A bécsi születésű (1918), és ma is ott élő Toth Rudolf a bécsi akadémián fejezte be tanulmányait. 1947-től nyugdíjazásáig az Osztrák Nemzeti Banknál volt vezető beosztásban. Grafikai munkái között sajnos kevés ex libris szerepel. A növendékek közül többeknek vált az ex libris fő

kifejezési módjává, mint például Harald Pickertnek (1901–1983), Georg Wimmernek (1892–1975), és az 1921-ben született és ma is élő Franz Johann Pilznek.

Hatásában ma is jelentős Rudolf von Larisch (1856–1934) egy másik szempontból hagyományt és iskolát teremtő munkássága. Szintén tiszticsaládban született Veronában. Bécsi akadémiai éve alatt kötelezte el magát az írásművészet irányába. Publikációi (A művészi írás példái, Az ornamentális írás tanítása, stb.) mellett a kalligráfiától a betűszerkesztésig számos formatanulmánya ismert. Megteremtette a „Schrift-exlibris” műfaját, amely kizárólag betűkompozíciókból áll (ornamentális dísszel esetenként kiegészítve). Ezt írásos- vagy tipográfiai ex librisnek fordíthatjuk. Rudolf Junk (1880–1943), Rudolf Köhl (1896–1966), Otto Hurm (1898–1983), Franz Lehrer (1895–1962), Roland Roveda (1912–1996), Leopold Feichtinger (1919–1993), és a ma is élő és dolgozó Gerlinde Kalsner (sz. 1935) munkáit sorolhatjuk ide.

A két világháború közötti időszakban országonként sajátos és egyedi változatai alakulnak ki a századelő avantgarde irányzatainak. Ausztriában az expresszionizmus jelentett hagyományteremtő alapot, amelynek európai hírű mestere Oskar Kokoschka (1886–1980). A sokat méltatott festői és grafikai munkássága mellett kevésbé ismert, hogy ex libris is fűződik a nevéhez. A könyvben reprodukált példa 1909-ből származik, és könyvnyomtatással készült. A modern osztrák grafika másik nagy alakja Alfred Kubin (1877–1959), mintegy hetven könyvet illusztrált és huszonnyolc ex librise ismeretes. Hans Frank (1884–1948) és Leo Frank (1884–1959) testvérpárból az utóbbi asszisztens volt Coßmann mesternél, mégis Hans készített több ex librist, számszerint nyolcvankettőt. Willi Sauer (1892–1930) sokoldalú művész volt és számottevő könyvjegytervezői munkásságot folytatott. Ferdinand Lorber (1883–1957) történelmi festészetet valamint grafikát tanult a bécsi akadémián, majd tanár az arany- és ezüstműves szakiskolában. Az első világháborúban kiképzőtiszt, azután portrérajzoló, azt követően tanár, s végül az Osztrák Állami Nyomda grafikusa. Annie Horvath számára készített rézkarca 1929-ből való. Oskar Laske (1874–1951) építészként Otto Wagner tanítványa, de festőként és grafikusként is elismert művész volt. Könyvjegyeket is készített.

Max Kisslinger fametszete, X2

Maria Bauer-Klimbacher fametszete, X2

Fritz Cernajsek fametszete, X2

A második világháborút követő időszak alkotóit már jobban ismerjük, hiszen lapjaik gyakrabban kerültek magyar gyűjteményekbe a nemzetközi találkozók-nak köszönhetően. Legtöbbjük fa- és linómetsző, ennek ellenére nem alkotnak egységes iskolát. Linz és Bécs központ köré szerveződtek, inkább baráti szálak kötötték össze őket, mint egységes művészeti koncepció

ció vagy stílusirányzat. Együttal ők voltak az egyesületi élet meghatározói és szervezői is. Otto Feil (1894–1985) Willi Sauertól tanulta a színes fa- és linómetszés fogásait. Műveinek a száma meghaladja az ezeröttszázat, legtöbbjük Bécs környéki jellegzetességet ábrázol. Hedwig Zum Tobel (1912–1985) grafikai tanulmányait Leo Frank irányításával végezte. Ernst Schrom (1902–1969) a bécsi akadémián végzett festőként, a fametszésben viszont magától jutott mesterfokra. Erich Schöner (1901–1979) ex libriseinek a száma meghaladja a háromszázat, főleg virág és építészeti motívumokat metszett fába. A linzi kör két vezéralakja Max Kislinger (1895–1983) és Toni Hofer (1903–1979), munkásságukat nemcsak Felső-Ausztriában, hanem az országhatáron túl is elismerik és számontartják. Bár a rézmetszést tanulta, mégis fametszőként emlegetik Karl Haselböck (1902–1991) grafikusképzőművészt. Hasonlóképpen akadémiai végzettségű Fritz Cernajsek (1910–1996), a fametszést viszont nagypapa műhelyében tanulta ki. Háborús élményeit nagyméretű fametszet sorozatokban örökölte meg. Számos díj és professzori cím birtokosa, a hetvenes évektől visszavonult a művészeti életből. Leopold Hofman (1901–1984) ex librisei lap- és szalducsmetszésben egyaránt nagy műgonddal készültek. Maria Bauer-Klimbacher (1911–2000) Leo Franknál tanult. 1937-től szabadfoglalkozású művészként tevékenykedik, a háború után pedig Nürnberg mellett telepedett le, és ott élt haláláig. Hans Eilenberger (1920–1986) a kremsi kör nemzetközileg is elismert képviselője, a XYCHRON művészeti csoport megalapítója. Linzből pedig Alma Petz az, akit a magyar gyűjtőknek nem kell bemutatni, hiszen a mi országos találkozónkon többször személyesen is részt vett, lapjai pedig sokunk gyűjteményében szerepelnek.

Végül, de nem utolsósorban Ottmar Premstaller könyvjegyművészetéről kell szólnunk, aki közeledve a nyolcvanadik életéhez ugyanolyan aktív és tevékeny, mint fiatalabb korában. Ő volt az, aki szervezőmunkájával összefogta, és sikerre vitte ezt a welsi kongresszust is. Grafikai alkotásjegyzéke meghaladja az ezret, ennek a kétharmada könyvjegy, amelyek a „Schrift-Exlibris” osztrák hagyományai szerint készültek. Művészi tevékenységét és szervezőmunkáját többször különböző fórumokon elismerték és díjazták, legutoljára Felső-Ausztria Kulturérmét kapta meg, amihez mi is szívből gratulálunk. Öröm látni, hogy van olyan ország, ahol egy kisgrafikai munkásság is ér annyit, hogy állami kitüntetéssel jutalmazzák.

Kortárs művészek közül Werner Pfeiler, valamint a Bécsben élő Viktor Schapiel és Piller Attila mélynyomású lapjait kell kiemelni, amelyek az osztrák ex libris történetét gazdagítják. A modern grafikai törekvések is megérintik ezt a műfajt (például a FINGERPRINTS csoport tevékenysége), a jövő majd eldönti, hogy az osztrák könyvjegyművészet a későbbiekben miként fog alakulni ezek hatására.

Mindenkiről nem emlékezhettünk meg a korlátozott terjedelem miatt, de az ÖEG száz évének gazdagságát és sokszínűségét érzékeltetni tudtuk. Ezzel a bemutatással egyidejűleg pedig tisztelettel és elismeréssel köszöntjük a szomszéd társegyesületet a jeles centenáriumi évforduló alkalmából.

Ürmös Péter

DELEGÁCIÓK ÉRTEKEZLETE A WELSI KONGRESSZUSON

Az osztrák Wels-ben megrendezett XXX. Ex Libris Kongresszusra érkezett hivatalos FISAE tag delegációk július 15-én tartották meg ülésüket a Stadthalléban. (A FISAE az egyes országok ex libris egyesületeinek szövetsége.)

A FISAE elnöke, dr. Ottmar Premstaller nyitotta meg az értekezletet. Megállapította, hogy a következő országok delegációi vannak jelen: Ausztria, Belgium, Bulgária, Kína, Csehország, Dánia, Észtország, a két finn egyesület: a Finland Aboensis és a Finland Suomen, Franciaország, Németországból a DEG és a Pirckheimer Egyesület, Magyarország, Olaszország, Japán, Luxemburg, Mexikó, Hollandia, Lengyelországot Malbork képviselte, Portugália, Oroszország, Szlovákia, Spanyolország részéről az andalúziai és a Katalán egyesület képviselői, Svédország, Svájc, Taivan, Törökország, Ukrajna, USA, és Szerbia. A FISAE-t mint ernyőszervezetet Premstaller úr és W. E. Butler úr, ez utóbbi mint a FISAE végrehajtó titkára képviselte.

1./ Premstaller úr megállapította, hogy a Kongresszuson több mint 410 résztvevő van jelen mintegy 32 országból, ezért ez a találkozó igen kielégítő. A kongresszus jelentős támogatást kapott Wels városától és sok más szervezettől és szponzortól.

2./ A Kongresszus 5 kiállításnak adott otthont. Az egyik kiállítás a szlovákiai grafikai Biennáléval közösen került megrendezésre, és az előző kongresszus óta alkotott ex librisek szerepeltek benne. A másik rangos kiállítás a lengyel J. Jakubowszki munkásságát mutatta be. A harmadik kiállítás az osztrák grafikusnők munkáit

Horváth Hermina fametszete, X2

vonultatta fel. A negyedik a 100 éves osztrák ex libris egyesület működésének állított emléket. Végül az ötödik kiállításon a számítógéppel tervezett és díjnyertes alkotásokat lehetett megtekinteni. (Ezen Havasi Tamás tagtársunk is szerepelt.) Mindegyikről szép kiállítású színes, vastag katalógust kaptak a kongresszus résztvevői.

3./ A delegációk egyetértettek azzal, hogy a XXXI. Kongresszus 2006-ban Svájcban legyen megtartva. A helyszín Nyon városa lesz a Genfi-tó partján. A FISAE elnöke ezért a 2004-2006 közti időszakban Josef Burch úr lesz. Első helyettese Premstaller úr, második helyettese K. Rödel úr lesz, ahogyan ezt a delegátusok megszavazták.

4./ A FISAE végrehajtó titkárának további 6 évre W. E. Butler urat választották meg.

5./ A 2008. évi XXXII. Kongresszus ügye. Kína továbbra is fenntartotta már régebben bejelentett kérését a kongresszus megtartására, de jelentkezett közben Franciaország és Törökország is. Mindhárom ország képviselői röviden elmondták elgondolásaikat és érveiket. Ezután titkos szavazással 15-en Kínára, 11-en Törökországra és hatan Franciaországra szavaztak. A második szavazási fordulóban 19 delegátus szavazott Kínára és 13 Törökországra. Így Kína kapta meg a 2008 évi kongresszus megrendezési jogát. Törökország 2010-ben jöhet szóba. Kína Pekingben, szeptember 16-20 között szándékozik ezt megvalósítani. (Nyilván az Olimpiai Játékok befejezése után.)

6./ A FISAE kiadványa: az ex libris alkotók és gyűjtők névsora (ezideig már kétszer is megjelent) tárgyában Anglia, Belgium és Hollandia adatvédelmi kifogásokat

Antoon Vermeylen fametszete, X2

emelt. Felmerült az adatoknak CD-n vagy a majdani FISAE honlapon való közreadása. Végül is a jelenlevők úgy határoztak, hogy csak az egyesületek címei lesznek közzétéve a FISAE honlapján.

7./ Számítógépes tervezésű könyvjegyek pályázatának értékelése. Benoit Junod elmondta, hogy több mint 11000 ex libris érkezett több mint 300 alkotótól, legtöbbször fiatal tervező. Bejelentette a pályázat nyertesit. A dolog fontosságára való tekintettel a FISAE felajánlotta egy második pályázat kiírását 2005-re, együttműködve a St. Niklaas-i Ex Libris Múzeummal, azzal a feltétellel, hogy ezzel kapcsolatban a FISAE-nek nincs pénzügyi elkötelezettsége.

8./ FISAE internetes honlap ügye. A titkár bejelentette, hogy a honlap szervezés alatt áll és az elérhetőségéről a tageszervezetek tájékoztatva lesznek.

9./ Ex librisek katalogizálásának ügye. T. Oost úr elmondta, hogy van előrehaladás ez ügyben, és a 2006. évi kongresszuson be fog számolni róla.

10./ Az ex libris gyűjtés helyzete és kilátásai. Egy élénk és hasznos megbeszélés történt „Quo vadis ex libris?” címmel a delegátusok részéről. A két finn egyesület erőteljesen kifogásolta, hogy azok a grafikusok akik rajzolják az ex libriseiket és különböző mecha-

nikai eljárásokkal sokszorosítják, ki vannak zárva az ex libris pályázatokról.

11./ FISAE kitüntetések. A végrehajtó titkárság közölte, hogy egy anonim adományozó alapítványt tett a FISAE öt kategóriájában a kitüntetettek jutalmazására. Az oklevél szövegét Joke van der Brandt kalligrafálta és a Rampant Lions Press nyomtatta ki. A Gianni Mantero kitüntetést az összejövetelen dr. Ottmar Premstaller kapta meg.

A titkár felhívta az egyesületek figyelmét Edith A. Rights által szerkesztett hölgy ex libris alkotók jegyzékére és kérte, hogy adatokkal támogassák a vállalkozást.

Felhívták a figyelmet a malborki kisgrafikai kongresszusra, melyet 2005 június 1 és 5 között rendeznek meg. A delegátusok kifejezték megelégedésüket Premstaller és Heinrich Scheffer uraknak a Kongresszus pompás megszervezéséért.

A Svéd Egyesület részéről Lars Stolt úr arany érmet adott át Premstallernek és H. Scheffernek.

A 10 órakor kezdődött ülés 12 óra 30 perckor ért véget. A jegyzőkönyvet Premstaller és Butler úr írta alá.

Palásthy Lajos

KONGRESSZUSI ÉLMÉNYEK

Rácz Mária (Szeged) beszámolója

Már amikor Palásthy Lajos KBK titkárunk frederikshaveni beszámolójakor elmondta, hogy 2004-ben Ausztria rendezte meg a világtalálkozót, akkor felmértük, hogy ez távolságban a magyaroknak igen kedvező. Volt is rá városunkban 8 érdeklődő. Ahogy azonban közelgett az időpont, úgy mondták le a részvételt. Mi a Monet-kiállításon Budapesten járva konkretizáltuk titkárunkkal az utazásunkat. Nem volt közös jelentkezés és szállásfoglalás, valamint több családi probléma miatt csak az utolsó pillanatban kezdtük intézni az utat. Minden rendben lett, remek szállás egy Gasthausban, de esti közös összegzések, traccspartik nem voltak, mint Milánóban vagy Chrudimban, ahová együtt utaztunk mikrobusszal és egy szállóban voltunk.

A találkozó színhelyén a főrendező Dr. Premstaller úr személyesen fogadta a Stadthalléban a résztvevőket és kaptuk meg a gazdag ajándékcsomagot. Benne színvonalas könyvek, a beküldött és kiállított pályázatok grafikai anyagának szép összesítése, történelmi áttekintés az osztrák egyesület 100 évéről, művészek albumai, Wels városról ismertető és már a svájci Nyon város 2006-os találkozó ismertetője. *(A résztvevők nagy része megkapta még a Kisgrafika 2004/2 számát, mint KBK ajándékát. A szerk.)*

Nagyon szerencsés volt az osztrák helyszín kiválasztása. Maga a város egy kis ékszerdoboz, melyet több csoportba osztva szakszerű idegenvezetők mutattak be alaposan és ragyogó otthont adott a találkozóknak. A Stadthalle közel volt a városközpontozhoz. Egy hatalmas teremben zavartalanul bonyolódtak a cserék 420 hivatalosan bejegyzett résztvevővel. A galériák szolgálták helyszínül a nagyon színvonalas kiállításoknak. Külön teremben volt a vezetőségi ülés a delegáció tagjainak.

Számunkra, kik a megnyitó napján, szerdán érkezünk, 2 nap: csütörtökön és pénteken tudtuk lapjainkat

Rose Reinhold fametszete, X2

cserélni a világ minden részéről ott lévő művészetet kedvelő és patronáló gyűjtőkkel és alkotókkal. Csak példaként: osztrák, belga, cseh, görög, japán, holland, lett, német, olasz, orosz, svéd, ukrán, taivani, kínai, ausztrál, spanyol társakkal.

Örömmel üdvözlöttük egymást ismerősökkel és nagy szeretettel ölelkeztünk külföldön élő magyarokkal: Horváth Herminával (Belgium), Éva Wimmerrel (Ausztria) és Vermes Júliával (Svájc). Kölcsönös érdeklődés volt a távol maradottak felől, így tudtuk meg, hogy Kalasnyikov művész úr lábai már hosszú útra nem engedik, de mi is örültünk a kitüntetésnek, amit kapott.

Szombaton nagyon szép kiránduláson vettünk részt. Feledhetetlen élményt nyújtott az általunk választott út. Kremsmünster gyönyörű barokk temploma,

képtára, könyvtára. Pettenbach Schriftmúzeuma. Leopold Phettinger háza több érdekességgel szolgált: láttuk, ahogy hölgyek kézimunkáztak, gyöngyökkel vékony fém huzalokkal díszeket készítettek. Örömmel fedeztük fel Phettinger úr számára készült lapok között Tóth Rózsa, a vallásos témájúak között Stettner Béla és Vén Zoltán munkáit.

A kirándulás meglepetése volt Stadl Paura külön-

leges, a Szentháromság tiszteletére szentelt háromszög alaprajzú barokk temploma.

A találkozói cserékben, élményekben gazdagított bennünket. Testileg-lelkileg feltöltődünk. Előzőt a kirándulás ízletes ebédje, a nyitó és zárófogadás, utóbbit a remek rendezés és a rendezvények alatt kötött barátságok. Köszönet mindenkinek, aki ezért a legkisebbet is tette!

Pillanatképek a Kongresszusról

Bálint
Ferenc
rézkarca,
C3, C5

Maria
Bauer-Klimbacher
fametszete,
X2

Wojciech Jakubowski
rézmetszete, C2

Kezdő gyűjtőnek kevés, vegyes lapokkal és igen szerény nyelvtudással nem volt könnyű dolga a cseréknél a nagy tapasztalatú, gazdag anyaggal rendelkező gyűjtők között. Éppen ezért, hogy új lapokhoz hozzájussak, mindenféle módszerrel próbálkoznom kellett.

Például amikor azt láttam, hogy cseretársam nagy unottan lapozgatja az én albumomat, elkezdtem az ott látható lapjaimról mondani is valamit neki. Így történt azután, hogy amikor egy ukrán gyűjtő tekintete megakadt az én Istókovits Kálmán fametszetemen, azonnal ismertetem vele annak mondanivalóját. A lapon ugyanis Szt. István királyunk látható, amint szétárt palástjával védelmezően betakarja az embereket. Erre én nekikezdtem és buzgón elmagyaráztam (tört német-ségemet angol szavakkal vegyítve), hogy itt van Szt. István a nagy magyar király, népének atyja és oltalmazója. Cseretársam ezt úgy látszik megértette, és a lapot köszönettel elfogadta.

Másnap pedig azzal lepett meg engem az én ukránom, hogy kezembe nyomott egy Nagy Péter cárt ábrázoló ex librist, és azt mondta: „ez meg itt egy nagy orosz uralkodó, aki szintén népének atyja és oltalmazója volt a maga korában”. Erre aztán mindketten elneveltük magunkat, és több lapot is cseréltünk egymással.

A tanár nem tudja megtagadni önmagát még nyugdíjasan és ex libris csere közben sem

Az első napokban felfigyeltem egy nagyon jó vágású, kreolbőrű, őszes-fekete hajú fiatalemberre. Később leszólitottam, megnéztem saját készítésű modern, színes lapjait és amikor megtudtam, hogy török nemzeti-ségű, szobahoztam neki hazánk 150 éves török elnyomását. Persze a magyarázás elég nehezen ment, ezért aztán szállásomon egy Fery Antal lapra, mely Balassi Bálintot ábrázolta, annak hátoldalára „ékes” angolsággal ráírtam, ki volt ő nekünk magyaroknak. Valamint azt is ecseteltem, hogy 1594-ben Esztergomnál török janicsárok ölték meg. Persze könnyű dolgom volt, mert az ex librisen látható volt a költő arcképe, életrajzi adatai és még az esztergomi vár is. A lapot odaajándékoztam a törökömnek, aki udvariasan megköszönte és egy szó nélkül sietve eltette.

Másnap aztán örömtől ragyogva már messziről hozzám sietett és átadott nekem egy 20 lapból álló ex libris csomagot, mondván, hogy szeretné valahogy jóvátenni őseinek a magyarok ellen elkövetett bűneit. Lám, lám így alakulnak napjaink török-magyar ex libris barátságai. A kedves török pedig nem más volt, mint *Hasib Pektas* képzőművész, az ankarai Művészeti Akadémia professzora.

Harmath Gábor

BÚCSÚ LIPPÓCZY MIKLÓSTÓL

Kezdő gyűjtőként, a számos Lippóczy ex libris látán, azokban sokat gyönyörködtem, s bizony arra is kíváncsi voltam, hogy kik lehetnek ezeknek az érdekes és szép lapoknak a tulajdonosai?

Abban az időben a budapesti, vidéki és külföldi KBK tagok dr. Semseyék budai szalonjában rendszeresen találkozhattak. Ily módon, a 70-es években én is megismerkedhettem a neves gyűjtő fivérekkel, Lippóczy Norberttel és Miklóssal. Akkorra némi csereanyaggal már én is rendelkeztem, mégis a sors ajándékának tekintettem, hogy ők – számos cserepartnerük mellett – engem is szívesen vállaltak. Ezután tehát cseréltünk, leveleztünk, ritkán találkoztunk is. Az ő segítőkészségük és korrektségük mindvégig példás volt, a barátságuk pedig számomra nagy ajándék.

Sajnos 8 éve a drága Norbert bácsi végleg elszenderült, őt akkor lapunkban Semsey Ila és Lenkey István búcsúztatta.

Ilona asszonytól a közelmúltban kaptuk a szomorú hírt arról, hogy Miklós barátunk is örökre elment. Ez a gyász hír bizony engem is nagyon megrázott, mégis, amikor Palásthy Lajos e megemlékezés megírására megkért, rögtön Illyés Gyula szavai jutottak eszembe: „boldog vagyok, hogy írhatok róla”.

Tény, hogy kevés életrajzi adatnak vagyok birtokában, de ezt pótlandó a levelezésünkből sorrendben azokat a részleteket igyekeztem összeválogatni, amelyek Lippóczy Miklós színes lényét igazán tükrözik.

Kezdem a kiváló cseretárs 1982-ben kelt soraival: „Nagyon köszönöm a színes és értékes küldeményt. Amit most csatolok, részben csereanyagnak szánom. A magyar ex libriseket rendezem és majd küldök még.”

Ő igen szívesen utazott haza, az alábbiakat 1983-ban írta: „Alig várom a nyarat, július közepén készülök Magyarországra, akkorra jó személyes csereanyagom is lesz.”

Itt említem meg, hogy 1984 nyarán, egy komoly és tartós betegségem okán, Miklós engem – zsúfolt programja közepette is – egy szép bokkrétával meglátogatott és vigasztalt. Otthonunkban akkor járt először. Tudom, hogy ugyanezt a gesztust más „invalidussal” is gyakorolta.

Az alábbi 1988-ban kelt levél idézete azt igazolja, hogy őt mindig nagyon érdekelte, ami a KBK-ban történt: „Igen nagy örömmel hallok, hogy Rex Antonius születésnapját milyen ünnepélyessé tettétek. Boldogan vettem a hírt.”

Miklós Erdély ügyét is a szíven viselte. Az alábbi sorokat szintén 1988-ban írta: „Sándorodnak itt köszönöm meg, hogy Dömösre, az erdélyi Zsögödi Imre emlékkiállításra elfuvarozott. Így a kedves Jancsó Adriennet és Verteléket is viszontláthattam.”

Hogy neki a jó fivér elvesztése mit jelentett, azt az 1996-ban kelt sorai igazolják: „Nagyon köszönöm, igen jóleső leveledet és együttérzésedet. Norbert nekem nemcsak testvérem, de legkedvesebb barátom és legaktívabb gyűjtőtársam is volt. Nagyon hiányolom okos és kedves leveleit, s ha ritkán is, de meghitt találkozásainkat szintén.”

Miklós mindig figyelemmel kísérte a magyar művészek munkásságát és fejlődését, amit szintén 1996-ban

Deák Ferenc rézkarca, C3

írott sorai példáznak: „Köszönöm a gyönyörű Fesztlapot, igen nagyot fejlődött az ifjú Feszt. Vén Zoli lapját pedig várom, listán vagy, karácsonyra pedig küldöm mindenkinek.” Bizony, őt is gyötörte a betegség, amire enyhülést itt talált, erről szintén 1996-ban így írt: „Köszvényem kegyetlenül kínozta a télen, ezért is kéne menni Pestre.” Továbbá más visszatérő téma ugyanekkor: „Igen jó volt hallani felőletek. Mayer Józsi is ír rendszeresen.”

Köztudott volt, hogy Miklóséknak Amerikában gyönyörű az otthonuk. Az ő családszeretetét bizonyítják az alábbi 1996-ban kelt sorai: „Egyebekben három unokám sok örömet szerez. William 5 éves, most megy óvodába, de ír, olvas, számol és kezeli a számítógépet. Nicholas 4 éves lesz, ő nagyon öntudatos. Christopher másfél esztendő, aki maga az örök mosoly és kedvesség.”

Az alábbi 1997-beni levélrészlet pedig azt tükrözi, hogy Miklós nem csupán korrekt, hanem igen gáláns és őszinte cserepartner is volt: „Óhajodnak íme mellékeltem eleget teszek, és ami japánt találtam, csatolom. Jó szórakozást velem! Nekem nincs érzélem a távolkeleti művészettel. Ha van még Feszted, Deákid, szívesen veszem!” (Volt...)

Miklós Magyarországhoz igen sok szállal kötődött, ezt példázzák az 1998-ban írott sorok: „Szeptemberben készülök haza, mert Debrecenben gyémánt-diplomát kapok. Ha igaz, a KBK szeptember 2-án tartandó összejöveteleken ott leszek.”

Valóban, akkor a Fészek kerthelyiségében Ilona asszony társaságában életerős, vidám benyomást keltő Lippóczy Miklós üdvözölhettünk.

Az utolsó személyes találkozásunk ugyanez év novemberében zajlott le, amikor szokásosan a fájó tagjait is kezelte. Akkor is tele volt programmal: Vén Zoltán-kiállítás megnyitás az Operaházban, Liszt-koncert a Zeneakadémián,... Senki sem gondolhatta, hogy őt utoljára láttuk. Ezután a látogatás után ezt írta: „Igen jó volt veletek lenni.”

Miklós az utolsó kiadós levelét 2001. decemberében írta, de már nem csupán nekem. Idézem: „Drága Mara és az összes Legkedvesebb Ex Libris Barátok! Nagyon-nagyon szépen köszönöm az igen jóleső megemlékezést. Jól vagyok, 88 évvel a vállamon... Sajnos, már nem gyűjtök, de annál nagyobb élvezettel nézegetem a 31 albumot, a 17.000 ex librisrel. Ilyenkor mindenki megjelenik előttem, így sokszor emlegetem a világ legkedvesebb baráti körét, első helyen a pestieket.

Nagyon jó volt az ex libris gyűjtés, mert az albumok minden szép emléket visszahoznak. Sajnos, nem hiszem, hogy Pestre elkerülök, pedig életem egyetlen szép vágya, hogy még találkozzam veletek! Csodálatos, aranyos társaság vagytok kivétel nélkül!” Az ünnepi jókívánságok után: „Kézcsókkal és öleléssel örökre: Miklósoatok.”

2002-ben Miklós már igen röviden megírta általam mindnyájunknak hogy a postafiókját megszüntette...

2003. decemberében pedig Ilona asszony gyöngybetűit olvashattam: „Sajnos, Miklós négyszer volt kórházban. Most már itthon van. Szeretettel gondol Rátok, sok-sok üdvözlettel Ilona és MIKLÓS.” (utolsó s. k. aláírással).

Ezután mindnyájan sejtettük, hogy a betegség győzni akar. 2004-ben a gyász hír mégis megdöbbenett bennünket. Nagy az úr, mert ritka az ilyen igaz, tisztaszívű barát. Dr. Lippóczy Miklós élt 91 tartalmas, gazdag esztendőt, s általa a mi lelkünk, szellemünk is gazdagodott. Az bizonyos, hogy amíg mi élünk, az ő szép emléke is él bennünk!

Szászné Mara

Utóirat: Kedves Gyűjtőtársaim! Bizonyos, hogy néhányatokat Lippóczy Miklóshoz számos emlék fűz. Kérlek hát Benneteket, hogy lapunk számára vessétek papírra ezeket az eseményeket, illetve élményeket! Ezeket az írásokat elolvassván, gondolatban valamennyien részesei lehetünk mindannak, ami sajnos, már csak a múlté. Sz. M.

*E weimari találkozási képpel búcsúzunk
Lippóczy Miklós bátyánktól*

*Ütnek: Rácz Mária, Nagy L. Lázárné, Katona Gábor
lent:
Lippóczy Miklós*

VÉN ZOLTÁN KIÁLLÍTÁSA ELÉ

Elhangzott Vén Zoltán balatonlellei kiállításának megnyitóján 2004. jún. 19-én.

Reggelenként korán ébredek, de nehezen térek magamhoz. Talán ezért vált szokásommá, hogy a reggelimet az egyik TV reggeli magazinműsorát hallgatva költöm el. Ugyanis 10-15 percen belül biztosan lesz valami olyan beszélgetés, amin felháborodok, amitől kissé megemelkedik a vérnyomásom, és helyrebillen a lelki-világom is.

Nem oly régen négy neves értelmiségi háborgott a nap hírére, miszerint valamelyik villaszínész erős konfliktusba keveredett egy másikkal, tán még meg is ütötte. És hogy ez van valamennyi újság szalagcímén, sőt, még az utca is ettől a hírtől hangos. Holott itt vannak ők, rendkívül nagy tudásukkal, hatalmas intelligenciájukkal, de róluk nem vesz tudomást a kutya sem.

A négy entellektüel közül kettő akkor sem volt senki, amikor még volt valaki. Velük nem is foglalkozom. A maradék kettő közül az egyik a filmszakmában dolgo-

zik, és róla úgy tudom, hogy tagja annak a csapatnak, mely összevágja az esti adásokat. Szükség van tapasztalatára, hogy a napi semmittevésnek valami dramaturgiája legyen, és sikerüljön eladható mindenesti 40 perceket prezentálni.

A negyedik úrnak nagy tisztelője voltam, olykor vagyok mostanság is, de ebben a diskurzusban neki sem volt erkölcsi alapja háborogni. Ő polihisztor: ír, rendez, jó színész, karizmatikus vezető és egyáltalán; egyéniség. Maradandó munkái mellett azért a legnagyobb közönségsikere a heti valahányasban van, ahol sokszor mond jókat is, de ezek hitelét legalább is csökkenteti az a pár mondat, amit minden bizonnyal a szájába adnak, propaganda és a nézettség fenntartása okából.

Miért is mondom mindezt, amikor Vén Zoltán grafikusművészről kellene mesélnem. Nos, azt tettem, csak kicsit kicsavart stílusában, talányosan.

Az ő személye a válasz erre az egész ostoba vitára, ami zajlik azóta, hogy a műsorok léteznek. A nézettség nagy úr, kvázi olyan műsorokat kell prezentálni, ami a fogyasztót odaszegezi a képernyő elé.

Nézetem szerint, ha egyszer odaültetnék Vén Zoltánt az ő rajzaival a kamera másik oldalára és hagynák mesélni, az olyan hatást keltene, mint annak idején Öveges professzor vagy Benedek István, a muzsikus Leonard Bernstein, esetleg a fiatalabb Antal Imre.

Mert ha valaki szuggesztív egyéniség, azt nem kell „megcsinálni”. Ha ért is ahhoz, amiről mesél, az sem hátrány. Ha olyasmikről beszél, hogy mitológia, kis biblia, klasszikus irodalom, netán zene, és mindezt erős iróniába csomagolja, hogy aztán a legellenállóbb koponyába is bejuttassa a kis információlabdacsait, az nem baj.

Aki találkozott már Vén Zoltán által prezentált Mona Lisával, az nem fogja elfeledni az eredetét sem, pláne, hogy most már tudja az igazságot, mi szerint a titokzatos mosoly oka a bal felső kettes fog feltűnő hiánya. Aki látta „Farizeus”-át, megtudja érteni, miért kiáltott Barabást, Krisztus helyett a nép Pilátus előtt. Aki belebonnyolódik Tatjana levelének speciálisan egyiptomi hieroglifákba szedett szövegének kibogarászásába, annak lesz másfél izgalmas és igen szórakoztató órája. Aki látta a barokkos liften a mennyekbe emelkedő Máriát..., és sorolhatnám napestig.

Vén Zoltán valamennyi munkája olyan, hogy első pillantásra esztétikus. Második pillanatban elgondolkodtató, s ha van harmadik pillanatunk, biztosan megtalál egy gondolat, mely felkeltésére számtalan kis csalétket helyezett oda Vén Zoltán előre megfontolt szándékkal.

S hogy visszatérjek az elején jelzett nagy egyetértésben vitatkozókra. Ha ők is előbújnának a fene-nagy modernizmusuk lila ködéből, és az embereknek kezdenének el dolgozni, akkor biztosan ők is sokkal népszerűbbek lennének. Ahogyan az Vén Zoltán grafikusművész a nagyvilágban, és sokkal inkább lenne az itthon is, ha nem a fent említett hölgyek és urak uralnák a piacot.

Liget Gábor

Vén Zoltán rézmetszete, C2

K Ö N Y V E S P O L C

KÖNYV STERBENZ KÁROLYRÓL

A soproni Hillebrand Nyomda Kft 2003-ban a fenti címmel egy szép kiadvánnyal lépett a grafikát szerető közönség elé, melyben az ex libris iránt érdeklődők által jól ismert Sterbenz Károly grafikus életművéből nyújt bemutatót. A szerkesztés és a művész rövid ismeretése Bellák Gábor érdeme.

Mint ismeretes, Sterbenz Károly Sopron városának gyermeke, egész életét Sopronban élte le, ennek a városnak volt szerelmese, rajzokban, metszetekben, festményekben örökítette meg élményeit, benyomásait, mindazt, amit erről a városról a képzőművészet nyelvén érdemesnek tartott elmondani.

Szenvedélyesen szerette ezt a várost. Senki sem tudta olyan jól megragadni Sopron házainak, utcáinak, templomainak hangulatát, a Sopront környező természet szépségeit. Sterbenz 1901. jan. 1-én született e

Sterbenz Károly fametszete, C2

városban és itt is hunyt el 1993-ban. Már édesapja is festéssel foglalkozott, az országos hírű Storno Ferenc mellett. Károly Budapesten az Iparművészeti Iskolán tanult 1917 és 21 között. Pár mondatban el sem lehet mondani azt a sok műfajt, azt a sok alkotást, melyben szeretett városát ábrázolta.

A kiadvány röviden ismerteti Sterbenz Károly életútját magyar és német nyelven. A kötet túlnyomó részét a nagyon gondos kivitelben bemutatott rajzok és

metszetek reprodukciói képezik. Az első részben ceruzarajzok vannak felvonultatva, 50 darab. Ezek a várost és környékét ábrázoló rajzok, valamint portrék, mert ebben is nagyot tudott alkotni. A második részben ex librisek láthatók, mintegy 29 darab, melyek különféle technikákkal készültek; ceruzarajzok, fametszetek, rézkarok.

Palásthy Lajos

VÉN ZOLTÁN - LIGETI GÁBOR: APOKRIFOK VÉN ZOLTÁN - LIGETI GÁBOR: PARAFRÁZISOK

Kapoli Múzeum és Galéria kiadása, Balatonlelle, 2004. augusztus 19.

A fenti címmel két grafikai mappa jelent meg Vén Zoltán grafikusművész ezévi balatonlelle kiállítására, a tárlatnak helyet adó kulturális intézmény kiadásában. Mindkettő az immár európai hírű művésznünk 18-18 rézmetszetének színes képét tartalmazza. Hátlapjukon a múzeum vezetőjének, Ligeti Gábornak a képekkel kapcsolatos „fabulái” olvashatók.

Mielőtt az egyenként 120 számozott példányban megjelent kiadvány tartalmát ismertetnénk, annak jobb megértése érdekében szólnunk kell a sorozatok címéről. A görög eredetű apokrif szóval nevezték meg a tételes vallások által el nem ismert ősi vallásos szövegeket. Ilyen írások a négy Evangélium nyomán, a következő századokban szép számmal keletkeztek. Névtelen szerzők, kétes eredetű, hamisított írásai ezek, kultúrtörténeti értékük azonban napjainkban már nem vitatható.

Az ugyancsak ókori, görög-latin eredetű parafrázis szó körülírást, magyarázatot, valamely mű tartalmának saját szavakkal történő elmondását jelenti. Mindkét fogalom szorosan kapcsolható Vén Zoltán alkotói világához, hiszen utolérhetetlen művésze a jelenségek „saját szavaival” történő elmondásának.

A múlt művészetének, a történelem epizódjainak, az emberi természet megnyilvánulásainak olyan sajátos átírását láthatjuk Vén Zoltán grafikáiban, melyhez hasonlóval nem találkozhatunk a honi, sőt a kortárs európai művészetben sem. Lapjain imponálóan sokoldalú műveltségének villanásait fedezhetjük fel, melyeket sajtóságos humora tesz ízessé, elragadóvá. Ismert képelem szokatlan, sokszor meghökkentő, mindig humorral átszőtt egybekapcsolásával éri el rézmetszeteinek utóérhetetlen derűjét. Elég csak a szószék liften a mennybe menő Máriára, a Noé bárkaja-téma

humorosnál humorosabb változataira, vagy a galambdúc ablakain kikönyöklő Titian-angyalkákra utalni.

Vén Zoltánnak a mappákban reprodukált grafikai lapjai kivétel nélkül rézmetszet-technikával készültek. Ennél az eljárásnál a művész közvetlenül a rézlemezbe metszi az ábrázolás tükörképét. Ez biztos rajztudást, fegyelmezett kézjárást kíván. Napjaikban emiatt ezt a technikát kevesen művelik: egy kézen számbavehető a honi rézmetszők tábora. Művésznünk többszáz darabos ilyen életműve a magyar grafika hírnevét öregbíti, örvendetes módon határainkon túl is. Ezekből ad ízelítőt a most megjelent két lellei mappa.

A rézmetszés mesterének lapjaihoz illő, kongeniális (magyarul: hasonló gondolkozású) jelenségként értékelhetjük az azok hátoldalára nyomott „fabulákat”, Ligeti Gábor szellemes írásait.

E mesék kapcsolódnak a grafikák mondanivalóhoz. A Káin c. rézmetszet tűzgyújtással sikertelenül bajlódó alakja Ligetit arra készítette, hogy elmondja: élete során hányszor csinált sikerrel tüzet a felmelegedett olajos tepsivel, a gyertyákkal teletűzdelt karácsonyfájával vagy egyéb gyermeki megdöglésével. Egy másik írásban a világ teremtését meséli el a hardverek és szoftverek nyelvezetével. Az Idő c. grafika kapcsán egy szabad emberről olvashatunk. „A szabadság az ő elképzelése szerint – írja a szerző – egy elég nagy tér, melynek azonban pontosan ki van jelölve mind a négy sarka.” A Háromkirályokhoz fűzött kísérszöveg a közelmúltra történő utalást is tartalmaz, amikor abban az „ideiglenesen hazánkban állomásozó rómaiakról” tesz említést. A Vén Zoltán által gyakran megmetszett Noé bárkaja-téma Ligetit is megnyilatkozásra készítette. Napjaink bajkeverőire utalva állapítja meg: „Bizony, mennyivel egyszerűbben mennének az élet dolgai, ha ezeket a nagy tudású civilizált embereket nem kvártélyozza be annak idején a bárkába”.

„RIDENDO DICERE VERUM” volt a célja az ezopusi meséknek. „Nevetve mondani el az igazságot” – így hangzik e latin idézet fordítása, melynek megvalósítására a két pompás mappa tanúsága szerint sikerrel vállalkozott az alkotói páros. Megállapíthatjuk, hogy a Kapoli Múzeum két új kiadványa egy ragyogó tehetségű grafikusművész és egy jó tollú, humorban gazdag íróember szerencsés találkozásából született meg. Az alkotók ezzel újabb műfaj első lépését tették meg a kisgrafika irodalmában.

A mappák nyomdai munkáját Szolnokon az Otherside Stúdió végezte.

Soós Imre

S Z E M L E

Az alábbi három bekezdésben közölteknek már előző számunkban kellett volna megjelenniük. Szerkesztőségünkben történt tévedés folytán sajnálatunkra - a 2004/2 számból kimaradtak. A mulasztást most pótoljuk. Olvasóinktól és az érdekeltektől a hibáért elnézést kérünk.

Az EXLIBRIS ABOENSIS februárban megjelent 45. számában előkelő helyet foglal el két magyar vonatkozású cikk Mindkettő szerzője Leila Lehtiranta finn újságíró, akit az utóbbi időben örömmel üdvözlünk Magyarországon. Az első cikkben a magyar kisgrafika jelenlegi helyzetéről ír, Palásthy Lajos titkárunkkal készített interjúja alapján. Kiegészítették ezt a KBK Fészek-beli összejövetelén szerzett elménepei. A cikket két fénykép is kíséri (titkárunk portréja és a Fészek-ben készült csoportkép). Ez a lapszám egy beragasztott könyvjegyet is tartalmazott: az előfizetők megkapták a régen elhunyt magyar grafikus, Kertes Kollmann Jenő egy alkotását, mely Erich Kuiv finn gyűjtő részére készült.

A másik cikk Kóhegyi Gyula munkásságáról szól, a grafikus fényképével és három alkotásának közlésével. Az utóbbiak közül kettő a művész újabb alkotásai közé tartozik: a Van Gogh-jubileumi évben készült fametszete, a „Bakancsok” és a holland mester leányportróját idéző hidegtű-karca.

A katalán egyesület lapja, az EX-LIBRIS 29. számában Torre nevű szerzőjük cikkében Imre Lajos művésztanunk munkásságát ismerteti. Elmondja róla, hogy 1936-ban született Hódmezővásárhelyen, erdélyi származású családban. A mérnöki oklevél megszerzése után grafikai tanulmányokba kezdett Gy. Szabó Béla és Luzsicza Lajos mesterek irányításával. Kedvelt megnyilatkozási formája a fa- és linometszet. Az írás további része a művésznak az egyházi és világi építészet alkotásait ábrázoló könyvjegyeit veszi számba, hat ilyennek képpen való bemutatásával is.

Az EXLIBRIS NYT dán folyóirat ezévi 2. számában Klaus Rödel méltatja Flemming Horsgard munkásságát. A dániai egyesület volt elnöke 2004. júniusában hunyt el. A neves építész sokat tett az immár 60 esztendőes egyesületükért. Több-ször idézett jelmondata volt: „Az ex librissel való foglalkozás öröm”. Könyvszemléjükben a Portugáliában a Don Quijotetémájú könyvjegyekről megjelent kötetet ismertetik. A Mota Miranda kiadásában napvilágra került könyvben a magyar művészeket Andruskó Károly és Nagy László Lázár képviselik. A kemény kötésű könyv ára 70 euró.

Szoboszlai Mata János fametszete, X2

A NORDISK EXLIBRIS TIDSSKRIFT 2004/2. száma hírt ad arról, hogy ez év nyarán Dániában kiállításon mutatták be a berlini Wolfram Körner gyűjteményének azokat a darabjait, melyek a „Leány és a halál” témára készültek. Az ex libristárlatról 100 képpel könyv is megjelent, benne 26 nemzet művészeinek alkotásai szerepelnek. A dán folyóirat erről szóló cikkét 12 illusztráció kíséri, köztük néhai honfitársaink: Szoboszlai Mata János és Várkonyi Károly alkotásai.

A Babel tornyát ábrázoló könyvjegyekről közöl 14 képpel cikket a Prágában megjelenő KNIZNIJ ZNACKA 2/2004. száma. A kutatók számára érdekes lehet az itt közölt bibliográfia is, mely az utóbbi években Európában az ex librisről megjelent kiadványokat tartalmazza.

Az EXLIBRISWERELD ezévi nyári számában Jos van Waterschoot cikke áttekinti az eddig megrendezett nemzetközi exlibris-kongresszusok történetét. Az eseményeket természetesen csupán egy-két mondattal jellemzi, hiszen az idén már a harmincadikat éltük meg. Az 1970-ben Budapesten megrendezett XIII. találkozóról szólva megemlíti, hogy ez alkalommal a résztvevők megkapták az úgynevezett FISAE Évkönyv második kötetét. (Azóta a sorozat folytatását a rendező országok mellőzik, sőt a résztvevő nemzetek ajándékmappái is elmaradtak.)

A könyvjegy Erdélyben élő magyar művészeiről közöl svéd nyelvű cikket az EXLIBRISCIRKULÄRET 2004/2. számában Leila Lehtiranta. Írásában Klein Ervin, Kósa Bálint, és Vecserka Zsolt munkásságáról esik szó, 6 illusztráció kíséretében

Kósa Bálint fametszete, X2

A finn EXLIBRIS UUTISET 95. számában Leila Lehtiranta ismét magyar művész munkásságát ismerteti, a finn nép irántunk megnyilvánuló rokonszenve jeleként. Ezúttal Ürmös Péterről szól négy oldalnyi írása, melyben az alkotó fényképét és 3 alkotásának képét is közli. Életrajzi adatai mellett szó esik művésztanunk sokirányú szakmai képzettségéről, kiterjedt külföldi kapcsolatairól. A jelenleg pedagógusi munkát is végző művész ex libriseinek száma eddig kb. 300-at tesz ki.

Egy küldeményükből szereztünk tudomást arról, hogy Sanghaiban exlibris-egyesület működik FU XIAN EXLIBRIS SOCIETY névvel. A tőlük kapott „életjel” az EXLIBRIS című folyóiratuk 2004. évi 3. száma volt. Ez A4 méretű és négy oldalon közöl kínai nyelven helyi vonatkozású írásokat. A mellékelt angol nyelvű tartalmi kivonatból megtudtuk, hogy a társaság májusban nemzetközi exlibris-kiállítást rendezett, melyen mintegy 20 ország művészeinek 400 alkotása szerepelt. Ausztriától Ukrajnáig terjed az ezen képviselt országok felsorolása, s a közölt 20 illusztráció olyan neves alkotóktól származik, mint Löhmus, Maréchal vagy Van Damme. Magyarországot nem említik és művészünk sem szerepel a lapban reprodukált alkotók között.

A megszokott igényes külsővel, 68 oldal terjedelemben jelent meg a svájci exlibris-társaság 2003. évi, szám szerint immár a 43.-ik évkönyve. Az EX LIBRIS-BUCHEIGNER-

ZEICHEN-KLEINGRAFIK c. kiadványban az irodalom barátai számára csemege lehet H. Decker cikke, mely James Joyce életútját és alkotásait kíséri végig az ex libris tükrében, 12 fényképpel és grafikával. O. Premstaller a művész-szignetteket elemzi és foglalja rendszerbe. Gazdag illusztrációs anyagában Kaveczky Zoltán négyzetbe komponált, jól ismert monogramjával is találkoztunk. J. Burch írása Carlo Chiesa (1908-2002) emlékét idézi. A latin temperamentummal megáldott olasz gyűjtő a nemzetközi exlibris-élet nagy egyénisége, aki több ízben hazánk vendége is. Híres kisgrafikai gyűjteménye mintegy 50.000 ex librist tartalmazott. B. Fuchs „A tükör és tükröződés” című tanulmánya mintegy 20 kép kíséretében járja körül a címben megadott, közérdeklődésre számot tartó témát. A nívós illusztrációk közül kettőt mi is bemutatunk.

Herbert Ott fametszete, X2 Karel Benes kőrajza, L/col

A svájci SELCEXPRESS 56. száma bővített terjedelemben jelent meg, hogy helyet biztosítson H. P. Stauffer tekintélyes cikkének. A szerző egyik őseinek, D. M. S. Stauffer (1845-1913) mérnöknek élettörténetét foglalja itt össze. Előzményként megemlíti, hogy a Stauffer család több tagja Svájcban az ott folyó vallásüldözés miatt a 17. században kivándorolni kényszerült Amerikába. Ebben a családban született a cikkben szereplő mérnök, aki élete során többek között Philadelphia és New-York vízművénél fontos szerepet töltött be. Amatőr alkotóként 60 ex librist készített, ezekből 10-et a szerző be is mutat és elemez. Az élvezetes stílusban megírt németnyelvű cikk szemléletes képet rajzol az amerikai pionírok életéről és az Amerikában meginduló exlibris-életéről.

A belgiumi BOOKMERK 14. számában arról olvastunk, hogy a nemrég elhunyt Gerard Gaudaen emlékkiállítását májusban nyitották meg. Ez alkalomra 150 példányban emlékmappa is megjelent, 22 alkotó eredeti, számozott alkotásából. A művész emlékét megőrkítő kisgrafikák alkotóinak illusztris névsorában honfitársnőnk, Horváth Hermina is szerepel. Meleg hangú cikk köszönti a 70 esztendőes Hedwig Pauwels belga grafikust. A Sint-Niklaas-ban született művész alkotásjegyzéke eddig mintegy 700 ex librist tartalmaz, ezek túlnyomó része rézkarc. Mestere ő az arcképek metszésének, ilyen könyvjegyeinek száma 300-ra tehető.

P. Wulvetant folytatja a tematikus ex libriseket bemutató sorozatát. Ezúttal a könyvet ábrázoló kisgrafikákat szedte csokorba, közülük 27-et képen is bemutatva. Az ábrázolások Gutenberg nyomdájától a hieroglifákon át a Szajna parti könyvárusokig terjednek. Egyetlen magyar művészeről történi itt említés: Andruskó Károlyról, akinek alkotását mi is bemutatjuk.

A lap mellékleteként megjelenő GRAPHIA NACHRICHTEN arról a nemzetközi pályázatról ad hírt, melyet 2004. december 1. beküldési határidővel a Nemzetközi Exlibris centrum írt ki. A téma szabadon választható, azonban külö-

nös figyelmet kell a pályaművön a szöveg „integrálására”. Részletes feltételek az alábbi címről kérhetők: Internationaal Exlibriscentrum, Zwiegershoek 14. B-9100 Sint Niklaas, Belgium.

Hedwig Pauwels
rézmetszete, C2

Andruskó Károly
linómetszete, X3

A NÉPSZABADSÁG c. napilap politikai természeténél fogva eddig nem szerepelt lapszemlémben. Az illusztris újság július 17-i számát most azért idézzük, mert abban a magyar kisgrafikai élet köztiszteletben álló mecénásáról, Pesti László tagtársunkról közöltek egész lapoldal terjedelmű, elismerő hangvételű cikket.

Lengyel Nagy Anna „Az élet császára” című írása abból az alkalomból látott napvilágot, hogy a címadó kertész-szakember ötven évvel ezelőtt állt munkába és azóta végzi önzetlen, sokirányú tevékenységét a köz érdekében. Szó esik ebben az általa készített, ismeretterjesztő kisgrafikai sorozatokról. (Az utókor számára jegyezzük fel itt Fery Antal, König Róbert, Ürmös Péter és Kerékgyártó László grafikusművészek nevét, akik az emlékezetes kisgrafikai sorozatokat megalkották.)

Méltatja a cikkíró Pesti László munkahelye, a Népliget vonzóbbá tétele érdekében megvalósított alkotásait: a márványlapokból álló Sétáló Naprendszer, a neves botanikusokról elnevezett sétányok tájékoztató tábláit, stb... Önzetlenül, folyamatosan támogatja a magyar könyvtárakat és mindezek anyagi fedezetét saját zsebéből teremti elő olyképpen, hogy maga puritán módon, igen egyszerűen él.

Örömmel olvastuk a szerény mecénásról szóló, nagyon helyénvaló méltatást, gratulálunk a cikk szerzőjének lényegre tapintó megállapításaihoz. További megérdemelt sikereket kívánunk a kultúra és ezen belül a kisgrafika önzetlen támogatójának, Pesti László barátunknak!

A L'EX-LIBRIS FRANÇAIS 231. számában érdekes cikket közöl a szerkesztőség tagjának, Germaine Meyer-Noirel asszonynak tollából. Az egykori budapesti kongresszus sokunk által tisztelt vendége mostani cikkében a francia Nemzeti Könyvtár exlibris-gyűjteményében segíti az eligazodást. A Nancy-ban található világhírű gyűjtemény történetének áttekintésével kezdődik az írás. Ebből megtudjuk, hogy már 1891-ben nyomtatott jegyzék jelent meg annak könyvjegy állományáról. A hatalmas anyagot a tulajdonosoktól bekerült gyűjtemények anyagának érintetlenül hagyásával tárolják. A jelentősebb gyűjtemények lapjait az ex librisek tulajdonosai nevének ábécé-sorrendjében tartják nyilván. Egyes régi ex libriseket az ország megyéi szerint rendezve található meg a kutató.

A folyóirat ismertetett számához csatolt hírlevél szerint a francia egyesület éves találkozóját október 2-án és 3-án tartja meg a Moselle tartományban lévő Morhange városban. Ez alkalommal nyílik meg ott a negyedik Nemzetközi Grafikai Salon, melyen 6 francia és svájci művész társaságában a magyar Takáts Márton alkotásait is kiállítják. (Neve ismeretlen a KBK köreiből, ezért szívesen hallanánk munkásságáról.)

A főváros XIX. kerületének hírneves építészeti egysége, a múlt század tízes éveiben épült Wekerle telep. (Neve a Millennium utáni Magyarország legkiválóbb államférfiára, az egykori miniszterelnökre utal.) Az ott működő Társaskör Egyesület WEKERLE című tájékoztató lapja immár tizedik évfolyamát élte meg. Az augusztusban megjelent 3. szám két teljes oldalt szentel Kerékyártó László grafikusművész tagtársunk munkásságának, hat olajfestményét színesben is reprodukálva.

Az OBVESTILA c. folyóirat 161. száma a szlovén egyesületben folyó változatos kulturális élet eseményeiről ad előzetes programot. Négy illusztrációjuk közül az egyik Vecserka Zsolt lapdúc fametszete.

Az EX LIBRIS ABOENSIS 47. számában a hazánkban szívesen látott finn vendég, Leila Lehtiranta cikkében Jorga Ferenc grafikusművészt mutatja be. A művész arcképével és

6 linometszetének képével kísért, két oldal terjedelmű cikk az Erdélyben élő magyar alkotó számos külföldi szereplését is megemlíti.

Jorga Ferenc
Linómetszete, X3

H Í R E K

Az Etyeki Napok rendezvénysorozat keretében König Róbert grafikusművésznek rendeztek kiállítást a helyi Katolikus Közösségi Házban.

A kiállítást ez év július 2-án Stangl Márta, az Unser Bildschirm szerkesztője nyitotta meg. Közreműködött az Etyeki Németek Egyesülete Rosmarin népdalköre, verseket mondott Lelkes Mária (aki egyébként a kiállítást rendezte) és Richter Annamária. A fekete-fehér és színes – a hely szelleméhez kapcsolódóan sok esetben német vonatkozású metszetek, rajzok, festmények – változatos bepillantást nyújtottak König Róbert sokoldalú munkásságába.

Arató Antal

König
Róbert
Linómetszete,
X3

és természeti környezetünk, kulturális örökségünk értékeinek védelmében.

Tarjányi Ferenc 1922-ben született Kiskunfélegyházán, kertészkedő családban. Kilencen voltak testvérek, ő az ötödik volt. Az ötvenes évek nekik is sok gondot okozott. 1952-ben lett a Fővárosi Kertészeti Vállalat dolgozója. A tehetségét hamar felismerték, a munka mellett kertészmérnöki oklevelet szerzett. Az igényes kertépítési munkákat órá bízta. Rendszeresen tartott gyakorlatokat a kertészeti főiskola hallgatóinak. Gyakran vezet ismeretterjesztői sétákat. 1982-ben vonult nyugdíjba, de környezetében a növényeket azóta is nagy szeretettel és gondoskodással párosult szakértelemmel ápolja. 1993-ban Ormos Imre emlékéremmel tüntették ki. (Ormos Imre professzor, kertészmérnök volt.)

Tagtársunknak szívből gratulálunk a megérdemelt kitüntetéshez!

Andruskó Károly 2004 június 27-én töltötte be 89. életévét. A Zentán (Szerbia) élő művészt születésnapja alkalmából a zentai polgármester és a sajtó képviselői köszöntötték fel. Az idős mester ma is aktívan dolgozik. Legutolsó munkáinak egyike egy emléklap, in memoriam dr. Lippóczy Miklós. Most már kevesebbet metsz, mert már a látása sem olyan jó és a keze sem a régi, mint egy riportban elmondja. Egyedül él, de jókedvűen és állandóan elfoglalja magát. Isten éltesse sokáig!

Tarjányi Ferencet régi gyűjtőtársunkat, és Pesti Lászlóval együtt sok növény ábrázolású ex libris mecénását, ez év augusztus 5-én Podmaniczky díjjal tüntette ki a Város és Faluvédők Szövetsége (Hungária Nostra). A díj átadására Kisújszálláson került sor. Ezzel több évtizedes munkáját ismerték el. A díjat azok kapják, akik legtöbbet teszik épített

Németh Nándor grafikusművészt ismerteti a Katolikus Lexikon IX. kötete. Rövid életrajzi adatai mellett kitér ex libris művészetére is, képmellékletként 8 darab ex librise látható.

Budapesten a városmajori Barabás Villában augusztus 17-én nyílt meg művésztagunk, Olexa József kiállítása. Az esemény egyben az ötödik Linum Művészeti Fesztivál megnyitója is volt. (A Linum szóról el kell mondani, hogy ez a budai hegyvidék igen ritka, védett növényére, a pilisi lenre utal.) Olexa József kiállításán nem szerepeltek kisgrafikák. A kiállít-

tott kis és nagyméretű, pompás rajzok a művész természet iránti elkötelezettségét, fanyar humorát és filozofikus beállítottságát egyaránt tükrözték.

Kerékyártó László grafikusművész kiállítását Bartis Ferenc költő nyitotta meg szept. 3-án Kispesten, a Wekerlei Társaskör Egyesület helyiségében. Neves építészünk, Kós Károly nevét viseli a tér, melyen a kiállításnak helyet adó intézmény működik. Művésztagunk mintegy húsz olajfestményét láthatta itt a tizenharmadik alkalommal megrendezett Wekerle napok közönsége.

/ Előző számunkban néhány sajnálatos adatbeviteli hiba történt:

A Szemle rovatban a TRANZIT folyóiratban megjelent cikket nem Soós László, hanem Soós Imre írta. A welsi kongresszus delegációinak témáit cikkben a XX. és XXI. kongresszus helyett értelemszerűen XXX. és XXXI. kongresszus értendő. A hibákért elnézést kérünk./

EGYESÜLETI HÍREK

A budapesti csoport az összejöveteleit október első szerdáján Olexa József grafikus tagtársunk műtermében tartjuk Bp. XIII. Bulcsú u. 20.

Novemberben és decemberben a Fészek Klubban leszünk. A decemberi összejövetelt terv szerint tombolával egybekötött Mikulás-estnek rendezzük meg.

Mindegyik alkalom 18 órakor kezdődik.

Új tagunk: Boros György grafikus, Szerbia ,24000 Subotica (Szabadka), Heroje Pinkija 13.

Andruskó Károly fametszetei, X2

R É S U M É

„Nous saluons l'Ö.E.G. agée de 100 ans” c'est le titre de notre article premier. Péter Ürmös fait y connaître l'histoire de l'association autrichienne.

Notre secrétaire Lajos Palásthy écrit sur les événements du XXX.ème congrès, en mentionnant les décisions de la séance de FISAE.

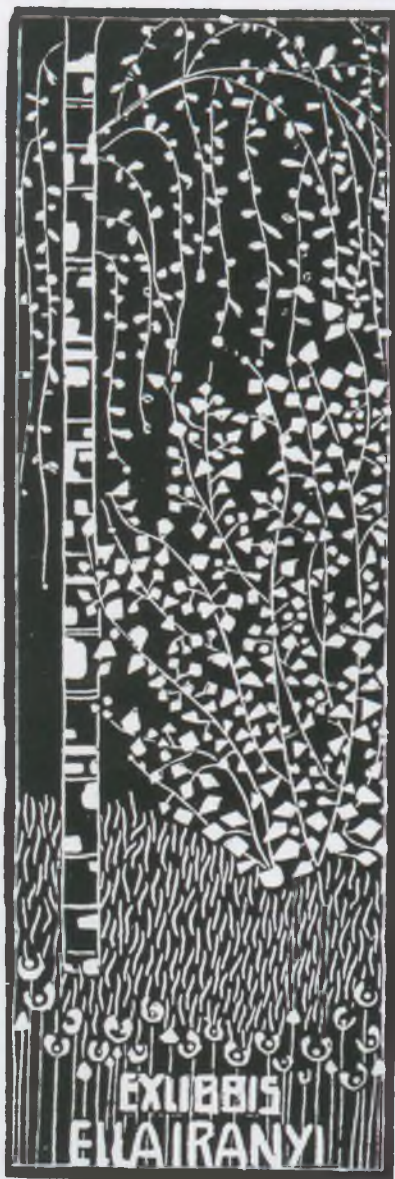
Nous publions l'article de Mme Rác Mária. Elle y raconte ses impressions de son séjour à Wels. Pareillement des réflexions personnelles contiennent les lignes de Gábor Harmath.

Mme Mara Szász fait ses adieux à l'occasion du décès de Miklós Lippóczy, en mentionnant les événements énovants de leur amitié.

Nous publions le discours d'inauguration de Gábor Ligeti retenti à Balatonlelle à l'occasion de l'exposition de Zoltán Vén.

Dans la rubrique Bibliophilie Lajos Palásthy fait connaître la monographie sur l'art de Károly Sterbenz, publiée à Sopron. Pareillement publications récentes sont les deux cartelles de la Galerie Kaposi. L'institution mentionnée vient d'éditer les reproductions de 18-18 gravures au burin, de Zoltán Vén, avec les commentaires humoristiques de Gábor Ligeti.

Rubriques ultérieures: Revue de presse, Nouvelles.

Ella Irányi kltsérajza, P1

Maria Bauer-Klimbacher fametszete, X2

Marianne Frimberger kltsérajza, P1

Max Kisslinger fametszete, X2